

Jegyzet.

Ezek a verses találós mesék (1—17.) a sárospataki ref. főiskolai könyvtári kéziratár 630. számmal ellátott ily című kötetéből valók: »DÁVIDNÉ | Soltári | A mely is fordítatott Angliai | Nyelvből, Magyara'. Görög | HELENA és több Szűzek | nek kedvéért 1790-ben 10-dik Decemb | ris: . . . Szerelmes Peter. A Venus Oltá | ra Mellett szolgáló Ifju által. — Mántovában«: || E tréfás című kötet leírója a kötet utolsó lapján nevezi meg magát ekképen: *Scriptum | Est Per | Josephum | Darotzi | Anno 1791 Die 7-ma Aprillis*. A mese-sorozat »No. 179.« jelzéssel (régébbi sorszámozás szerint: »CLIII.«) van ellátva. Az új sorszámozás *Jankowich Miklóstól* való, a ki ezt a kéziratot kötetet, az előtábla belső lapján levő följegyzése szerint, *Rutkay Dankó Gábortól* vásárolta 1810-ben s le is másolta dalgyűjteménye számára. Másolatát a Magyar Nemzeti Múzeum Orsz. Széchenyi-Könyvtára őrzi 173. *Quart. Hung.* jelzet alatt. [Nemzeti Dalok gyűjteménye III. k.] A *Jankowich*-féle tíz kötetes dalgyűjteménynek forrásai közül, ez ideig, ezzel megállapításunk szerint, csupán csak három ismeretes. (Lásd: *Ethnographia*. 1914:232.)

A 17 találós mese megfejtése 8 levéllel előbb olvasható *Figurák* cím alatt, a 177. (régében CLII) sorszámmal ellátott *Nóta* után: 1. *Bél húr*; 2. *Hurka peczek*; 3. *Reves fa*; 4. *Barat*; 5. *Phenix madár*; 6. *Kard*; 7. *Penna*; 8. *Egér*; 9. *Perspectiva*; 10. *Ballha*; 11. *Csóka*; 12. *Hegedű*; 13. *Rák*; 14. *Levél*; 15. *Pók*; 16. *Ég*; 17. *Éva*; *Talald ki mire való már e*.

Közli: HARSÁNYI ISTVÁN.

KÖLTŐINK ELFELEJTETT VERSEI.

A *Pesti Röpivek* 10. számában, mely már csak a *Pesti Ivek* címét viseli (1850 december 8-án, 291. lap), van három költőnknek egy-egy kis emlékverse, mely valamennyi gyűjteményükből hiányzik. Ki az a »dr. H.«, a kinek emlékkönyvébe írták, nem bírtam kideríteni.

Dr. H. albumába.

I.

Hallgassatok, ne szóljon a dal
Most a világ beszél,
S megfagynak forró szárnyaikkal
A zápor és a szél.
Könyzápor, melyet bánat hajt,
Szél, melyet ember szív sohajt.   Vörösmarty.

II.

Midőn vérszínben kél a hold
Magános éji úton,
Emlékeid között legyen
E véráztatta hon.   Vachot Sándor.

III.

Kettő szépítse étedet
A tett és az emlékezet,
Hazád oltárán tetteid,
Szivedén emlékeid. [Igy !]

Garay János.

Vörösmarty és Vachott verse erősen magán viseli idejének bélyegét. Rájuk vonatkozik a *Szerkesztői telegráf* következő híradása (320. l.): »Örömmel jelenthetjük olvasóinknak, hogy *Vörösmarty és Vahot* [igy !] Sándor urak szíves ígérését is bírjuk, hogy vállalatunkat dolgozataikkal gyámolítani sziveskedendnek.« Ez azonban nem történhetett meg, mert a hatóság e szám után eltiltotta Szilágyi Sándort lapja folytatásától.

Arany Jánosnak is van olyan verse, mely gyűjteményeiben nem található fel. 1853 június 17-én (Szinyei, Magy. Írók, hibásan: január) halt meg Szász Károly első neje, Szász Polyxena, írói névvel Iduna. Arany tudósítja erről Tompa Mihályt (1853 jún. 28): »Szászné meghalt! E hó 17-dikén nyugodott meg szegény, annyi szenvedés után. Károly . . . felkért, írniék az emlékkő egyik lapjára négy rövid sort: téged is fel fog, hogy írj a másokra. Nekem még eddig nem sikerült oly epigramm, melylyel meg volnék elégedve.« — Arany szokása szerint több sírverset költött, úgy látszik választásul oda adta őket Szásznak, a ki az egyiket föl is vésette nejének kövére. Ez bár nincs meg a költemények közt, olvasható Aranynak 1853 szept. 1-én Tompához írt levelében. A másikat Szász Károly nejének kis versgyűjteménye elé nyomatta, mintegy jellemzésül. A kis kötet címe: *Iduna hagyományai* (Pest. 1853); a címlap visszáján olvasható a vers:

Mint álló csillagot
Nem láttuk az égen.
Fényesen ragyogott,
Oh de már estében [ ]

Arany János.

Egy másik sírvers is van még, melyről hol, hol nem — urát adni nem bírom — azt olvastam, vagy hallottam, hogy szintén Arany írta. Egyik karlsbadi tartózkodása alkalmával kérte volna meg egy magyarországi zsidó fürdővendég, írjon ott meghalt fiának sírkövére egynehány sort. Mikor Karlsbadban jártam, felkutattam a zsidó temetőt s csakugyan a jobboldali osztályban, hátulról az ötödik sorban, az utolsóelőtti kövön a következő distichont találtam (a sorok a kő keskenysége miatt meg vannak szakítva, ezt elválasztó vonallal jelölöm):

Jó magyar ifjan akart | használni szecette | honának |
És hogy erőt nyerjen | jött felüdülni ide |
Hajh de üdülés helyt | Kora sírját lelte meg itten |
Most apa és rokonok | gyásza keszergi nevét |
Rockenstein Mihály | Szül. 1842 Juli | megh. 1869 Juni.

Az Arany-irodalomban nem bírtam megtalálni e vers hitelességének igazolását. Kristóf György sem említi *Arany János Karlsbadban* cz. cikkében (Uránia, 1913, 390, 512).

Közli: TOLNAI VILMOS.

KÉT MINORITA ISKOLAI DRÁMA.

A kézdívárshelyi r. k. gimnázium könyvtára egy kéziratos kötetet őriz, a melybe a minorita gimnázium tanárai belejegyezték azokat a darabokat, a melyeket az ötödik és hatodik osztály tanulói a farsangi szünetkor, szentháromság vasárnapján vagy Porciuncula ünnepén előadtak. Ennek a kötetnek már Kovács Bernardin ismertette a tartalmát az intézet 1905/06. évi értesítőjében, teljes egészében azonban még egyik darab sem jelent meg. Az alábbiakban két darabot mutatok be, melyeknek tárgya a mindennapi életből van véve.

Az egyik — Kovács ismertetésében ez V. — közjáték, melyet *Leonina* cz. keserves játékkal kapcsolatban adtak elő 1773 jún. 6-án szentháromság vasárnapján, a kantai templom búcsú napján. Míg az öt aktusból álló keserves játék a vak szerelem veszedelmét tárja elének Leonina tragédiájában, ki jegyesét, atyját s végre önmagát pusztítja el, mert nem lehet azé, a kié lenni akar, addig a közjáték, mintegy a komor hangulat enyhítésére a szerelemsóvár aggszűz torzképét mutatja be. Meséje az Arany János *Bajuszában* látható megrétfáló mese-típusnak rokona. A végén levő jegyzet szerint Kertsó Czirjék a szerzője. E jegyzeten kívül más adatunk nincs, s így határozottsággal nem fogadhatjuk el szerzőnek, mert épen a minorita drámáknál gyakori eset, hogy az előadó tanár mondja magát szerzőnek.

A másik darab a nagyratörő kis emberek szatirája. Ennek az argumentumát Kovács a IX. pontban közli. Cordula aggszűz emlékeztet az előbbi közjáték Borka asszonyára, Stolander és Dromulus nevek Claus jezsuita iskolai dráma íródarabjaiból kölcsönöztek.

Következnek ött Mulatságos
közben való Játékok,
mellyek az első keserves Játéknak állapottya szerént,
ött végzésihez alkalmaztatva vannak.

A JÁDZÓ SZEMÉLYEK.

Borka Asszony és György Deák

A JÁTÉKNAK ÁLLAPOTTYA.

Borka Asszony György Deákhöz való szerelmétől meg vakítottván s tellyességgel György Deákhöz akarván menni, György Deáktól a konty¹ alá ött féle képpen készítették, s mind az ött készítéssel rútol rá szedetik.

ELSŐ JÁTÉK.

BORKA a gusallyon fowán éneкли:

Sokat szenved a ki szeret,
kiváit hogyha szert nem tehet,
a hoz a kit szivből szeret,
annak nyugta ritkán lehet.

¹ A kézirat a *konty* szót állandóan *konytnak* írja.

Ahá, hogy nem veszett volt ell, a ki a Deákságot, katonaságot, patvariát, Cancellariát szerzette volt. Imé a sok Leánt itt üti a pártába a gutta velem együtt mert a legények mind Deákságba, katonaságba etc. töltik el idejeknek jobb részét. Másként hiszem a mi aszt nézi férhez mehetnék, mert egy néhány mester legények kéretnek, de Isten botsáss, hogy osztán a nevem csak Péter mesterné, Miklós mesterné etc. legyen, inkább itt had üssön a gutta a pártába né, mert én hatsak Deák Legényhez nem mehetek inkább nagyot cselekszem, másként vagy kézzer már ide hozzám el csaltam György Deákot, kinek a három iskolában párja nintsen, se polítiára, se termetére, de ha még egyszer el jő, tsak ki mondom néki szívem gyötrelmét, hogy hozzá akarnék menni, mert ha még sem megyek a pártába majd itt ér az öt X, osztán pedig a vén leánynál rútabb nintsen, másként még termetem nem hozza magával, hogy igen felette vén volnék, személyem is nem jelenti, hiszem tsak imént nézegelem meg magam ott a tükörbe, de nem hiszem, hogy tsak kettőnek is formásabb személye lenne Kantában az enyimnél. Azért még tsak férhez mehetek . . . Jaj de bizony a mint látom, jó György Deák uram *(a ki megyen, mintha könyv lévén kezibe tanulna)*.

GYÖRGY. Jó munkát kendnek Borka asszony.

BORKA. Része legyen kendnek benne édes György Deák uram, szivemből kívánom.

GYÖRGY. Mi jóban töri az eszét édes Borka asszony, talán a régi jók jutnak eszébe.

BORKA. Ahá a régi volt, s mult. De már másba fő az én fejem.

GYÖRGY. Bizony látom, mert jóformálag füstölög.

BORKA. Bizony van is mibe füstölögjön, mert kentek tsak abba a gutta tanulásba töltik idejeket s mü azomba így la.

GYÖRGY. Szollyon világosabban Borka asszony, had értsem a dolgot.

BORKA. Ki mondanám, ha lenne valami haszna, de ki tudgya.

GYÖRGY. Mongya ki, mert ki tudgya, melyik bokorba fekszik a nyúl, hátha valamibe szolgálhatok.

BORKA. A la, hogy kentek tsak tanulnak s mü azomba kentek után ásítózván itt fonnyadunk a pártában, pedig valahányszor kendet az Iskola tornáczában látom, tsak hogy vér nem tseppen a szemembül s úgy gyötördöm kend után, hogy még az álmaim sem jók miatta.

GYÖRGY. Jaj édes Borka asszony, nem tudtam ezt a nagy szerenstémet, másként mi tagadás benne én kedet elvennem, de még kendnek sokat kell élni.

BORKA. Igaz biz a másként, hogy még iffiatska vagyok, de a mi azt nézi, az üdőtől tsak férhez mehetnék, mert tudom, mi az házasság.

GYÖRGY. De jobb, ha egy kitsint érik, ma valami mesterséget tanultam itt a Physikából, hogy kellessék a leányt meg éreltetni, hogy hamar alkalmatos legyen a férhez menetle.

BORKA. Jaj én bizony nem bánom, ha mingyárt úgy meg persel is mint a sertést, tsak hamar férhez mehessek.

GYÖRGY. De könnyebb mesterséget ír itt a Physika de qualitibus corporum sectione non habente, §-pho post ultimum.

BORKA. Jaj mi az az áldott Physika.

GYÖRGY. *(A könyvből olvassa.)* A la, hogy a ki férhez akar menni, tsávába kell annak ülni, s ott kell magát éreltetni, ha friss asszony kíván lenni.

BORKA. Jaj tsak hamar férhez mehessek, bizony nem bánom én György Deák uram tsávállyon bé.

GYÖRGY. Örömetst biz én Borka asszony. *(El megyen a tsávás kádért.)*

BORKA. Oh be áldott legény ez a György Deák, hogy nem tuttam én ezt a mesterséget, mert bizony ennek előtte 40 esztendővel bétsáváltattam volna magamat. *(Ki hozza a kádat György Deák és mongya.)*

GYÖRGY. No itt a kád Borka asszony tsak üjjön beié.

BORKA. Ugyantsak édes György Deák uram jó erősen bé tsávállyon, had érjek meg hamar. *(Itt korpával béhinti.)*

GYÖRGY. No Borka asszony ugyan rá vigyázzon, nehogy a tsáva lé a szájába mennyen. *(Itt egy désa moslékot ráönt.)*

MÁSODIK JÁTÉK.

BORKA ASSZONY a tsávás kádba ülven éneklei:

A ki férhez akar menni,
tsávába kell annak ülni,
s ott kell magát éreltetni,
ha frís asszony kíván lenni.

(Az ének után megnézleli magát s mongya.)

Jaj de bizony már úgy teczik, hogy jól megértem, bártsak György Deák uram érkeznek hamarébb, ugyan nagy baj volt az a hosszas várakozás, héj sokat szenved, aki férhez akar menni. Úgy bizony, de még most jut eszembe, minden órán férhez megyek la s még soha nem próbálám a meny asszony tánczát, a míg el érkezik György Deák uram, tsak meg próbálom, ne hogy osztán gyalázatot vallyak; *(ki megy a kádból és próbálgatya a menyasszony tánczát s a táncz közbe mongya;)* de a lábaim is a mint érzem sokkal jobban járnak most, de jól meg értem, férhez mehetek már. *(Ki megy György Deák.)*

GYÖRGY. Igen hamar ki jött a tsávából Borka asszony, még meg akarám forgatni benne.

BORKA. De bizony megforgattam én benne magamot s érzem is, hogy már jól megértem.

GYÖRGY. Had lássam a száját, valami hiba nem esett-e benne... *(Megnézi a száját.)* Jaj Borka asszony megmondám, hogy a szájára vigyázzon, ne hogy a tsáva lé bele mennyen, mind oda van a foga husa s a fogai már rútul kiállanak.

BORKA. Mert bizony úgy siettem, hogy hamarébb megérellyen a tsáva a szájamba is vettem bé, hogy belső részemet is megjárván hamarébb megéreltessen.

GYÖRGY. De megérelte annyira, hogy már itt mind a fogaiból ki kell reszelni, mind pedig orvosságot kell bé venni.

BORKA. Jaj nem bánom bizony én, ha mind kiszedi a fogamot is, tsak hogy férhez mehessek.

GYÖRGY. Egy kevésbé váraokozzék, a míg reszelőt s orvosságot hozok. *(Elmegy.)*

BORKA. Jaj ki nagy bajjal megyen férhez a nagy leány. *(Ki jő György Deák s itt a fogait megreszeli, a száját czirkalommal megméri s egy matskát a szájába akar bétenni az utójával orvosságul mondván.)*

GYÖRGY. Ezt a matskát egye meg orvosságul Borka asszony.

BORKA. Jaj megeszem biz én, tsak hogy férhez mehessek.

HARMADIK JÁTÉK.

BORKA *kimenvén éneklé:*

A ki férhez akar menni,
matskát is kell annak enni,
s úgy kell magát készíteni,
a konty alá frisnek tenni.

No már úgy meg éreltete György Deák uram, hogy olyan vagyok mint a jó nyüves túró, a fogamot is megreszelé a matskát is megéteté már talán nints bennem semmi hiba, a mely miatt férhez ne mehetnék, oh áldott nap be régen vártalak, bezzeg irigylík nékem ezt a jó szerentsét a leány pajtásim, de mit gondolok véllek, akkor jó mikor az embernek irigye vagyon, iparkogyanak s kövessék ők is példamat s nekik is lesz. De ihon jön György Deák uram, aha üsse a guta, megint könyv van a kezibe. *(Ki mégyen György Deák könyv lévén kezében.)*

GYÖRGY. Jó reggelt Borka asszony, no hogy nyugovék az éreltetés után, hát az orvosságnak valami operatioját érzé-e, mitsoda álmot látott utánna.

BORKA. Jaj édes György Deák uram én bizony egészen neki frissültem, olyan gyenge már minden testem, mintha tsak hat esztendő leányka volnék, álmom is rég nem volt olyan kedvem szerint való, mint az orvosság után, mert álmottam, minden felől György Deákné asszonynak hittak s nékem bizony úgy teczett hogy. Azért hát édes György Deák uram azt a könyvet üsse a guta, tegyük le s fogjunk a dologhoz.

GYÖRGY. De bizony ezt a könyvet most kerestem ki s ez ir még szép dolgot a leányokról, a kik férhez akarnak menni.

BORKA. Oh áldott könyv, jaj mit ir.

GYÖRGY. Itt azt írja ama hires doktor Galenius a leányok természetiről Tomo 2-do post penultimum, hogy: a mely leány férhez akar menni, és szép asszony kíván lenni s asszonyságában mint urának, mint másnak teczeni, annak festékkal kell élni, másként is ezt a recipet igen usuállyák mostoni világban.

BORKA. Jaj be drága recipe ez, tsak nem veszt, látom, a ki Deákkal tart, mert tsak tanul a valamit. Jaj édes György Deák uram mivel fessek hát bé gamat.

GYÖRGY. De volt nékem gondom Borka asszonyra, mivel imé elkészíttem én, a mint Galenius írja aszerént a festéket.

BORKA. No az Isten álgya meg jó szándékaért, látom, hogy igaz szívvvel van hozzám, azért ugyantsak jól béfessen, hogy kiki megnézhesen.

GYÖRGY. De tsak bízza rám magát Borka asszony, mert befestem úgy hogy hét vármegyébe párja nem léssen és senki kedre nézvéen egy tekintettel nem elégszik meg... *(Itt fekete korommal jól bé festi.)* Hunnya bé szemeit.

BORKA. De üsse a guta a szememet tsak szép legyek.

NEGYEDIK JÁTÉK.

BORKA ASSZONY *kontyot forgatván kezében énekl:*

A ki férhez akar menni,
és szép asszon kíván lenni,
urának s másnak teczeni,
így kel magát befesteni.

Be gyönyörű szavam van még most veszem észre a festék után. Na megérettete, megorvosla, befeste György Deák uram, már kezembe a konty, megpróbálom előre, illik-e vagy nem... *(Leveszi a pártát fejéből.)* Vessz el átkozott pártá, az is vezett volna el, a ki szerzett vala... *(Fejére teszi a kontyot.)* bezzeg illik a konty a fejemre, tsak György Deák uram jöjjön, hogy tégyen itéletet róla, mert ő ugyan ért látom a dologhoz, tsak jó, a kinek van, de bizon ihon jó György Deák uram... *(Ki mégyen György Deák.)* ugy-e illik a konty a fejemre?

GYÖRGY. E bizony illenek, de tugya a tatár nem fekszi jól meg a fejét, igen tompa a feje teteje.

BORKA. Azt bizony meg gondolám, hogy megtompult a fejem, de nem is tsuda mert az az átkozott pártá 40 esztendőttől fogva igen meg koptatta.

GYÖRGY. Ezt megkoptatta annyira, hogy ha így marad, ide sohase illik a konty.

BORKA. Jaj Istenem hát mit tselekegyünk.

GYÖRGY. Hirtelen fel nem érhetem ésszel.

BORKA. Jaj gondolkogyék György Deák uram, mert bizony mingyárt meg üt a guta, ha így kell maradnom.

GYÖRGY. Ne busullyon, ne törőgyék Borka asszony, mert juta valami eszembe, azt gondolám: nints más mód benne, hogy köszörü kövön hegyesítsük a kontyhoz a fejét.

BORKA. Jaj be bölts esze van, azt soha fel nem érhettem volna eszemmél, helyesen gondolá biz azt.

GYÖRGY. No én hát köszörü követ hozok.

BORKA. Csak szaporán édes György Deák uram... ugyantsak egy okos, bölts legény ez a György Deák, ugyantsak néki készít ma a konty alá bezzeg asszony lesznek.

GYÖRGY. *(Ki hozza a köszörü követ.)* Itt a köszörü kő, de még valakit hívok, a ki megfogja s tartsa a köszörü kőre kendet Borka asszony.

BORKA. Senki sem kell György Deák uram, meg tartom én magamat, akár mint köszörüllye a fejemet, tsak férhez mehessek, héj sokat kell szenvedni, a ki férhez akar menni... (*Itt jól néki köszörül.*)

ÖTÖDIK JÁTÉK.

BORKA *a konty a fejibe lévén éneкли:*

A ki férhez akar menni,
és fris kontyos asszony lenni,
meg kell fejét köszörülni,
s úgy kell kontyhoz készíteni.

Nem tsudálkozom már, hogy én eddig férhez nem mehettem, mennyi guta hiba volt bennem, azért kiki jól megvizsgállya magát, a ki férhez akar menni, mert ott lesz hiba benne, a hol meg sem gondolja. Imé világos példa vagyok én, ki az ördög gondolta volna meg, hogy annyi sok fogyatkozás légyen bennem, amennyit György Deák uram meg orvosla, másként mit tsudálkozom, ritka vén marha, a kibe hiba nintsen. De már hála Istennek, mindenén által estem, már mi bajom van, minden órán György Deákné asszony lészek, tsak jó, látom az embernek próbálni. Ihon jön bizony látom György Deák uram. No Isten hozzátok már leány pajtásim, tudom sajnályatok töletek megvállásom, de nem sajnálom én pedig, hogy asszony lehetek.

GYÖRGY. (*Ki mégyen és mongya.*) Látom én Borka asszony, hogy egyik baj a másikat éri.

BORKA. Az Istenért mi bajunk van György Deák uram, talán nem jöttek el a musikusok.

GYÖRGY. De alig kevesebb baj volna, de nagyobb van annál.

BORKA. Mi az Istenért mongya meg.

GYÖRGY. A la, hogy addig mondá, hogy jobban köszörüllyem a fejét s addig biztata, míg úgy meg nem köszörülém, hogy bizony mint látom, már igen hegyes, a konty soha rá nem mégyen.

BORKA. Tsak úgy van, mikor az ember igen siet, hát már mit tsinállyunk vele.

GYÖRGY. Bizony nem tudom én, mert azt is gondolám, hogy a hegyességit fűrészelnők le, de talán meg sem állhattya Borka asszony?

BORKA. Bizony örömet megállanám én azt, ütné a guta a fejemet, tsak hogy férhez mehetnék, de attól félek, ha megint nem talályuk jól hozzá fűrészelni.

GYÖRGY. Hiszen én is attól félek.

BORKA. Valyon hát ha valami módon rá igazítanók, jól állaná-é.

GYÖRGY. De tsak valahogy rá menne ugyan furtsán állana, hanem azt gondolám vágjunk ki a kontyból s igazítsuk hozzá.

BORKA. De György Deák uram az Isten órizzen, akár mit tsinállyunk a fejemnek, nem bánom én, de a kontyot el nem rontyuk, vajki nehezen jutottam én ahoz.

GYÖRGY. Hát azt gondolám, verjük belé a fejibe.

BORKA. Azt bizony helyesen gondolá, nints más mód benne, tsak szaporán menjen, hozzon valamit, a mivel béverje . . . (*Elmégyen György Deák.*) tsak hejába, ki gondollya György Deák veleit a munkának, hiszem guta fő volt ez az enyim, mennyi hiba volt benne, de tsak egyszer a kontyot rá fel tehessem, elő jó addig egy néhány kakuk szó, a míg le veszem róla.

GYÖRGY. (*Kimégyen és mongya.*) No tsak jól tartsa a fejit Borka asszony.

BORKA. Ájon meg még egy kevésé György Deák uram, egyet gondolék.

GYÖRGY. Mi lehet az?

BORKA. Én azt gondolám, hogyha a kontyot a fejemen üti, hiba esik benne, azt pedig meg nem engedném sokért, a fejemmel nem gondolnék, ha izre porrá menne is, tsak férhez méhessek. De a kontyot sajnálom.

GYÖRGY. Bizony jól feléré eszével a dolgot, hát mit tsinállyunk.

BORKA. Azt, hogy én itt elől a két kezemmel ugyan húzom a kontyot, kend pedig hátul üsse az utójjomat.

GYÖRGY. Jól gondolá biz azt Borka asszony. No tsak kuporodgyék le s ugyan húzza, mert én ugyan ütöm . . . (*Borka kidüllyesztvén utóját György Deák a furatossal ugyan vágja.*)

BORKA. Jobban György Deák uram, jobban, mert ugyan mégyen.

Finis Intermediorum Compositorum Per P. Cyriacum Kertsó Cantae
1773 diebus Maji sunt Terminata 15-ta Maji.

ÉNEK A VÉGIN már konty lévén a fejiben.

1^a Mely nagy öröm telé el szívemet,
mert imé konty befédé fejemet.
Kít régen hurezoltam
s mely miatt busultam
a partámot immár elárultam.

2^a Kontyot kaptam, tudom sokan bánnyák,
szerentsémet irigylik s kívánnják,
oda van a párta,
én szívem ezt várta,
mert a konty a bút szívemből kizárta.

3^a Akárki mit mongyon a pártáról,
kiabállyon, az eb ugat aról
nékem bizony nem kell,
fődről sem veszem fel,
a neve is világból vesszen el.

4^a Arany pártát kapnék is az uczán,
megtapodnám a város piacznán,
mert tsömör a párta,
nékem sokat árta,
alig testem a földbe nem zárta.

- 5^a Tsak nem estem gyakorta kétségben,
ha mást férhez vittek ez helységben,
akkor elbámúltam,
s oly nagyon búsultam,
tsak hogy alig meg nem bolondultam.
- 6^a Szegény Borka mennyit nyomorgottál,
a pártába mennyit szomorkottál,
sokszor könyvem tsordula,
de már a mind elmula,
a győtrelem már örömré fordula.
- 7^a Vénebb leány nem volt ez helységben,
s nem volt nékem részem a szépségben,
de már meg épültem,
és néki szépültem,
a konty alatt már újra frisültem.
- 8^a Most szép vagyok, hogy fejemen a konty,
jáczadozom, mint vízben a ponty,
repülök mint a fetske,
ugrom mint vad ketske,
kiki mongya, Borka szép menyetske.
- 9^a Most ám bányák, kik nem kérettenek,
sirnak tudom kik el nem vettenek,
látván szépségemet,
frissült természetem,
már betsülnek s kedvelnek engemet.
- 10^a Van már uram, gazdag, iffü szép s jó,
ábrázattya oly fehér mint a hó.
Ezt ám szívem várta,
a mi eddig árta,
a fejemről oda van a pártá.

ACTIO A RDO PATRE AMBROSIO MIKLÓSI PROFESSORE
RHETORICES ANNO 1774, DIE 29 MAJI PRODUCTA.

PERSONAE AGENTES:

Camillus Princeps		Kiki Varga
Alexius	} ambo filii Principis	Acellus Szabó
Charillus		Figlinus Fazekas
Stolander Procurator		Cerdulus Timár
Dromulus servus Stolandri		Cordula Virgo
Docius	} Procuratores	
Ujlakius		
Bocskajus		

PROLOGUS.

Nagyra vágyás sokakban vagyon,
melytől gyakran izadnak nagyon,
azon vadnak s munkalkodnak, mástól haladgyon
a szerentse s annak kintse nálók maradgyon.

A rezet is aranynak vélik,
 mások sorsát jónak itlik,
 fájós szemmel és bús szívvel aztot szemlélik
 búsulásban s aggódásban élteket élük.

Magos poltzra hogyha kaphatnak,
 s felső helyre hogyha hághatnak,
 már azt vélik s azt itlik, ott megmaradnak,
 le esésről s nyakszegésről nem is álmodnak.

Pedig mennél fennebb repülnek,
 Ikarussal inkább szédülnek,
 nyakra főre, szégyen kőre véle perdülnek
 és a szégyen tengerében bele merülnek.

Ritka azért, a ki sorsával
 megelégszik Tittulusával,
 azon vagyon s izad nagyon, hogy mi munkával
 nevét vigye s nagyra tégye mások kárával.

Ezt vettük fel tzelul magunknak,
 e lesz tárgya mulatságunknak,
 tsendességet s békességet várunk magunknak,
 a míg veszünk s véget teszünk kis játékunknak.

ACTUS 1^{mus}, SCENA 1ma.*Stolander, Dromulus.*

Stol. Boldog Isten mire jutánk! Ha magam a kegyetlen halál-
 tól kimetzném is, nem annyira sajnálnám, mint az ügyefogyott
 szegény világot, nints megmaradása! nints ki mellette száját megnyitva
 és hajdani méltóságát védelmezze. Ah világ! világ! Ki szivemből saj-
 nállak! én is, ha igazat kívánsz mondani, nemde szerettelek? de ezután
 mit fogok vallyon benned szeretni? kiben fogom helyheztetni szomorú
 ügyemet, tehát tövestől kiváгатandó vagy? tehát egészben fel kell
 te neked fordulni? oh vajha ezen viszontagságot soha ne éltem volna!
 Dromule.

Drom. Mit kívánsz uram és miben töröd fejedet?

Stol. Ah kedves szolgálóm Dromule voltaképpen ki nem mondhatom
 a szomorúság, az iszonyatos változás által meg által járta bús szívemet.

Drom. Hogyan s miképpen Uram Stolander?

Stol. Mi haszon, panaszkodni neked? kegyetlen sorsomon nem
 segíthetsz.

Drom. Nem jut-e eszedbe Stolander, hogy nints oly megvettetett
 alkotmánya az Egeknek, mely gyakran hasznodra lehet?

Stol. Úgy vagyon. De a mely dolog miatt mostan emésztődöm,
 fellyül haladgya eszméléseidet.

Drom. Mond ki kérlek Stolander a dolog viszontagságát, tapasztal-
 ni fogod bölts tanátsomat.

Stol. Megvallom Dromule mivel hogy biztatod magadat, de úgy
 ha tanátsoddal engemet . . .

Drom. Igirem mindenekben kész szolgálatomat.

Stol. A világ fog változni, fel fog fordulni! Ez, Dromule emészti szivemet, fogyattya tagjaimat.

Drom. A világ fog változni, fel fog fordulni, halhatatlan dolog. S ez hogyan s mikor és ki által leszen?

Stol. Ah Dromule ne vitasd kérlek, mert szégyenlem.

Drom. Szégyenled? hát hogy orvosoljuk meg, ha elítikolandó?

Stol. Halyad tehát. A Vargák, Szabók, Timárok, Fazakasok pörbe és üstökbe szálottak az Elsőség felett, ezek, ezek akarják a világot ezentúl kormányozni, már a Méltóságos Főrendeket, Tisztviselőket és az Országok oszlopait tsak meg nem hodoltatták, ez az oka Dromule a szorongatásomnak és keserves fájdalmamnak.

Drom. Méltán és bizonyára szomorkodol ezen Stolander.

Stol. Hogyne Dromule, mivel ha a varga felmászhathat az ugorka fára minnyájunknak vargának kell lenni és Dromule hogy fogod húzni a bűdös bőrt kényes fogaiddal? . . . ha pedig a timár ülhet a Simonné lovára, akkor mindennek tsáva levét kellettük innya. Ha a szabó felülhet a poltzra ugyanis valyon mi tevők leszünk? hogyan fog életünk folyni? ha minnyájan szabók és senki szántóvető ember nem leszen. Ha pedig egész világ fazakassá válik, gondold meg az egész föld tsak fazakaknak is elég lehet? ezek bádgyasztyák eszemet, fárasztyák szivemet, mivel hogyha az ők nagyra vágyódásuk meg nem zaboláztatik esze vész a világnak is tsak hamar utolsó romlására hanyatlani fog.

Drom. Tagadhatatlan uram Stolander, de mit jelentenek oldalodon a fazék, kapták, báránybőr és posztó. (NB. ezek Stolander köntösére fel lésznek varva.)

Stol. Dromule egész helységben okosabb Prokator névalamnál a pörös személyek nem gondolhattak. Azokáért mindenik engemet Prokatorának választott és hogy hivebben folytassam pörököt a varga kaptákkal, fazakas fazékkal, a szabó egy darab posztóval, a timár pedig egy bárány bőrrrel ajándékozott meg.

Drom. Tehát felválloltad pöröknek pártfogását?

Stol. Nints különben.

Drom. De hogyan teszsz eleget minnyájoknak? Oh vajha az ajándékot el ne vetted volna! mivel ha a varga mellett szóllasz, meg bántod a timárt, ha a fazakasnak emeled polczra fazakát, mitsoda szemekkel fog téged a szabó nézni?

Stol. Igazán mondod Dromule. De hallottad e valaha, hogy a nagyobb ajándék a kisebbet megemészti az erősebb a gyengébbnek a szemét kitollja?

Drom. Igaz, de hát az igazság?

Stol. Mit igazság? aki ingyen gazdagulni kíván, annak legkisebb gondgya az igazságra mintegy (így!) annak akár ország utyán, akár gyepes ösvényeken mennyen házához a szerentse. Hozzám is eljöttek a kapták, fazék, báránybőr és a posztó, kinek mi gondgya hogyan is miképen? enyimek már azok, senki azokat kezemből . . .

Drom. Tehát melyik ajándékot tartod ezek közül bötsületesbnek s méltóságosbnek?

Stol. Meglátod akkor, mikor a vargát emelem asztalfőre.

Drom. Tehát a varga ajándékot nagyobbra betsülöd?

Stol. Ugy nagyon.

Drom. O ritka esztelenség, tehát elébb való a kapta báránybőrnel, elébb való a drága posztónál, elébb való a mázas fazéknál? Soha illy dolgot!

Stol. Lassabban istentelen nem szükség azt tenéked tudni, a személyt nézem én nem az ajándékot.

Drom. A személyt nézed, nem az ajándékot, igaz az, hogy sokak előtt kedvesb a személy semhogy az igazság. De tégedet ki ez helységben legböltsebb és okosabb prokátor vagy, hogyan maszlagolhata meg a varga személyek szurkossága?

Stol. Kérdezd a kaptákat megmongyák azok. Azokáért mivel végképen eltökéltem, hogy a varga elsősegre fel emeltessék, Instanziamot a Hertzeg előtt mély térdhajtással be mutatom. Mennyünk azért Dromule. De ihol ő feisége szerentsémre.

SCENA 2da.

Camillus, Alexius, Charillus, Stolander.

Stol. Az egek Hertzsegednek házát tetézt áldomásokkal harmatozzák és hertzege méltóságodnak fénye örökké tündököllyön, irigyeltyék az Istenek virágzó familiádnak hervadhatatlanságát.

Camil. Köszönöm Stolander szives kívánságodat. De honnan és mi okra nézve?

Stol. Instanziamot mély alázatossággal akarom Hertzsegednek bé mutatni.

Camil. Instanzriadnak summáját tálald ki késedelem nélkül, mivel az idő és országomnak sulyos terhei nem engedik, hogy instanzriadal hátráltassam előmozdítását tartományimnak.

Stol. Fel. H. az instanzriadnak summája nem egyéb, — hanem az, hogy a vargák, szabók, fazakasok és timárok pörbe szállottak az elsőség felett, ezek várják kegyes resolütiodát.

Camil. Vargák, szabók, fazakasok, timárok az elsőség fölött pörbe szállottak! és eztet hol?

Stol. Ezt Nullíbi városába F. H. Sokat megvallom törvénykeztek, de mind eddig örvendetes tzielyra nem juthattak.

Camil. Törvénykeztek? Varga, szabó, timár, fazakas, ugyanis ki hallott ilyen dolgot? valyon melyik agyafurt főből származott ezen gondolat? én eztet szenvedjem? nem, soha nem, megismertetem az istentelenekkel alatson sorsokot és az ő vélök született parasztságba fel öltöttem őket. Te pedig az ilyen instanzriadal ki előllem.

Alex. Fels. Atyám győzhetetlen erődre kérek, ne tántoritson meg oly könnyen még csak üszögében gőzölgő hir, menny végére voltaképen a dolognak és akkor.

Char. Szerelmes Atyám, juttasd eszedbe kérek bajnoki virtusidot, ne hajts térdet ingó nádszál módgyára minden szélvésznek. Fontold meg, mi lappang a homály alatt és akkor.

Camil. Charille, Alexi szerelmes fiaim, nemde által értették a nagyra ásitóknak telhetetlenségét? nemde által láttátok miképen a vargas a többi kívánnak méltóságra emeltetni? ugyanis kedves fiaim, hogyan szívellyem én eztet?

Alex. F. H. botsásd szabadgyában ököd, miért epeszted magadat az alaton rendekkel? kik tsak egy tekéntetetre is mint semmi elenyésznek. Botsásd szabadgyában mondám és mikor a szerentsének poltán magukat ülni vélik, rántsd meg a porászt azonnal meg látod, semmive lesznek.

Char. Mint pára és füst szined láttára el enyésznek.

Camil. Charille, Alexi szerelmes fiaim nem lehet, mivel, ha én eztet megengedem, legotton minden rendek hertzegi tronusom ellen ásitozni fognak. Az okáért ki városomból és pedig mingyárt, hogy tsak nyomotok is ne találtassék helységemben.

SCENA 3ia.

Stolander, Dromulus, Alexius, Charillus.

Stol. Bezzeg megjárám! Siratám az előbb a világnak szerentsétlen sorsát most valóban sirathatom magam ügyefogyott állapotomot.

Drom. Uram Stolander nemde tanátslám néked, hogy ily helytelen instantziákkal a Hertzeg füleit ne sértegesd!

Stol. Dromule elvettem az ajándékot és már fel hadgyam?

Drom. Add vissza az ajándékot s azontul semmi közöd velek.

Stol. Vissza adgyam? valyon mit itilne egész világ felöllem, vissza adgyam? és pedig ezen kaptákot? Semmiképen-sem. Ajándék ez Dromule, mely által el annyira magokhoz tsatlották szivemet, hogy nem lehet ma az az iszonyatos balszerentse, mely szivemet töllök elvonhassa.

Drom. Stolander hallottad é a Hertzeg porontsolatját, mennyünk és ez helységből lakollyunk ki.

Stol. Mennyünk? nem, később vagyok az ajándék mellett meghalni.

Drom. A kaptákért kívánsz meghalni? ugyanis mit gondolsz kérlek? nemde olyan darab fákot mindenütt tanálhatni?

Stol. Tanálhatni, de nem oly drága kezekből.

Drom. Hát annyira megszeretted a vargák surkosságát, annyira bötsülöd a kaptákot, maradgy magadnak, én utamhoz látok.

Stol. El mehetz jó barátom . . . Valóban nagy szeget üt a fejembe Dromulusnak elpártolása, magam is tartok, hogy ne talántán a Hertzeg körmei közé akadván a világból kirepíttessen, tartok, hogy ne talántán bőrből kivetkőztessem, mi tévő leszek tehát? Oh egek segítetek! Ha az ajándékot visszatéritek és a rám bizott törvénynek végire nem járok, valyon mit gondolna a világ? valóban füstbe megyen bötsületem. Ellenben ha a Hertzeggel szembe szállok, valyon hogyan viselem el rettenetes haragját? de elvettem a kotskát, az ő dolga mint perdüllön, nem félek a vaktól. Nosza vargák tanátsollyatok most, ime a ti

ügyetek előmozdításában fárasztom eszemet. Szoltyatok mit tselekedgyem . . . nem szóltok? abban hagyom tehát kausatokat és ki sietek e világból. De érkeznek, ha szemem nem hibáz, a Hertzegecskék, remélem, ő felségek által elnyerem feltett tzielomat.

Alex. Stolander nemde hallottad felséges atyámnak porontsolattyát?

Char. Nemde tapasztoltad felobbant haragját?

Stol. Ugy vagyon, hallottam Fel. Hertzeg de . . .

Alex. Tehát hogy merészletted tsak meg is gondolni, hogy atyám porontsolattyát megtapodnád?

Stol. Kénszerítetttem Fel. Hertzeg.

Alex. Hogyan s miképpen?

Stol. Ama nagy érdemű s nevezetes vargák, fazakasok, szabók és timárok sok esztendőktől fogva húzzák pörököt, fogyasztják vagyonokot s mégis kévánt tzielokra nem érkézhettek. Folytatták Nullibi várossában, de egyiknek sem esett szája izére a törvény, mivel a bírák megrettenvén hatalmas erejüktől, nem merészlették a Primatust emerrevagy amarra kenni. Azokáért a Felség Thronusa előtt akartam Instantiámat bémutatni, melyre ha ő Hertzegecske kegyes resolutioját megszonsza, félhető, hogy ily hatalmas emberek egész országban a békeséget felforgatták.

Alex. Hát a pörben szállott személylek birnake nagy kintsel gazdagsággal?

Stol. Kétség kívül Fel. Hertzeg, mivel a vargának, ki nekem ezen kaptákokat ajándékozta, egész gazdagsága négy kaptából állott. A szabónak pedig egy rongyos mentéje vagyon, melyben a sátoros napokon fitogtattya magát s abból ezen darab posztót lefértzelte s nekem ajándékozta. A timár ezt a báránybőrt is költsön a ketskéktől kérte, s mégis oh ritka respectus, nekem adta. A fazakasnak egy fazeka volt, melyben talám . . . aztot is nekem proferálta. Ezek a hatalmas emberek F. H. kívánnak ohajtásoknak kívánt partyára jutni.

Alex. Stolander nem olyan nagy törvény, hogy eztet a közönséges bírák . . .

Stol. Oh nem lehet F. H. mivel reszketnek a bírák előttök, láthatnál ezek között sántákat, rongyosokot, kopaszokot, tzipóhátuakat. A sántákat a vargák tsinálták, kaptájok által. A rongyosokot a szabók krétázások által. A tzipó hátuakat a mázos fazakok döngetése. A kopaszfejeket pedig a timárok, kik báránybőr helyett bírának fejét lenyúzták. Így tehát levén a dolog, mivel egy is a bírák közül nem akar sánta lenni, nem akar rongyoson jární, nem akar tzipó hátu lenni, nem akarja a fejét lenyuzattatni, nem kívánnya magát egy is a törvényben avatni.

Alex. Soha ily dolgot meg vallom nem hallottam.

Char. Álom ez avagy üres árnyék.

Stol. Nem álom, hanem valóság F. H. Azokáért kívántam Instantiámat ő Hertzegecskének bémutatni, hogy a dolog hamarább végére evezzen. Ha pedig ugyantsak itten marad, tapasztalni fogod, hogy a bírák minnyájon sánták, tzipóhátuak, rongyosok és nyuzott feűek lesz-

nek. Evégre, hogy ezen terhes dolog elkerültessék, Hertzeg vállald fel causámat és ő Hertzegségénél kívánt-tzélyára mozdítsd által.

Alex. Stolander hogyan tselekedgyem én eztet? Félek, hogy ne talántán ebrudon veled együtt...

Stol. Hertzeg arról ne is álmodgyál, nem hült úgy meg az atyák-nak vére, hogy az ők kedves magzatyoknak kérésére kősziklává vályanak.

Alex. Magam is megvallom Stolander, szeretném ezen törvény-kezésnek végét látni. Azokáért tedd félre a félelmet, mert ami tölem kitelhetik ezennel fels. atyámnál véghez viszem.

Stol. Az egek Hertzegségednek szándékát szerentséltessék. De oh egek ki szörnyü és iszonyotos tekéntetek ezek! valyon hogy szenved-hetem el ezen ábrázatnak Méltóságát? most segítsetek oh Istenek!

SCENA 4ta.

Personis prioribus accedunt *Camillus, Dromulus.*

Cam. Stolander hát annyira meghasonlott benned hertzegi poron-tsolatomnak tisztelete? hát egészen ki kanyarodott a félelem? hogyan merészletted istentelen szavamot meg tapodni, hogyan tartományimnak határin innen maradni? tehát thronusom ellen dobót ütöttél? ki orszá-gomból szemtelen, ki és maszlagos ravaszágidot, melytől sokoknak gözőlög a feje torkold meg.

Stol. Fel. H. véghetetlen kegyességre kérlek.

Cam. Nints kegyelem.

Alex. F. atyám halgasad meg kérlek Stolandernek Instantiáját.

Cam. Alexi kedves fiam nints helye ily tsufos és tsak az ő agyafurt bolond fejből költött Instantiának.

Stol. Hertzeg én meg nem álmodtam s nem is merészlettem volna meg is gondolni, hogy ha a pörös személyektől sorsok védelmezésére fel nem horgásztattam volna.

Cam. Álnokság, amiket mondasz, mivel lehetne az, hogy az alaton rendek eztet tsak meg is álmodgyák. Erre nézve nem hiszek, ki előllem és se hired se hamvad ezen helységbe soha többé.

Alex. Győzhetetlen Hertzeg, tekintsed temérdek bajnokságidot, tekintsd meg fiadnak szives óhajtását.

Cam. Fiam, kedves fiam nem lehet kérésre hajtani nekem, mivel hogyan mázolólok bé ily szurkos és motskos causával ítélő székemet.

Stol. Hertzeg a causa bizony nem szurkos nem is motskos mert azt én meg mosogattam.

Cam. Bé töltötted átkozott regéddel füleimet, menny a mint parantsoltam, kiapripts országomból.

Stol. Megvagyom uram aprítva a dohányom kell-e egy pipával.

Cam. Ime már bolondnak tetteti magát s koronámmal jat-zodozni kíván.

Stol. Uram ihol a kártyák, ha játzodozni kívánsz.

Drom. Hertzeg, ne törd ne szenvedd kérlek az istentelent, repíttesd ki országodból és hirével együtt temesd el őtöt.

Cam. Dromule tehát ismered ezen ravaszsnágnak fészkrét?

Drom. Sokáig szolgáltam őtöt F. H. de minekutána Hertzegségnek porontsolattját hallottam volna, el hagyám őtöt, mert az egekre és az életére kértem, hogy ezen tartományból kisietne. De mind ezeket siketnek javasoltam, mert készebb úgymond meghalni sem hogy az Instantiától elállani. Én ezen dühös vakmerőséget nem szenvedhetvén, magamot a következendő veszélyből kiszabadítottam.

Cam. Hallod ezeket Stolander és mégis . . .

Stol. Hallom és az Instantia mellől mégis el nem állok. Hertzegségnek resolutioát elvárom.

Cam. Resolutiomot? hamarább az ég bétakarja a földet, hamarább a nemere gyémántá leszen, semhogy én teneked resolutiót. Azokáért ezen szempillantásban országomból tsufos causaddal ki takarodgyál, különben ezennel utol ér haragomnak nyila.

Alex. Fel. atyám, ezen kezédre, melyet csókkal illetek, kérlek, engedd meg Stolandernek, amit Instantiája kíván.

Char. Tekintsed sz. atyám kedves fiadnak Charillusnak szives kívánságát.

Cam. De hogyan sz. fiaim Charille, Alexi ítülő székem és királyi thronusom méltósága ellen.

Alex. Hertzeg, tekintsük meg, mit fognak szülni a hegyek, botsásd menetelére őtöt s nevensük ki azután aztot, akit felültet a szerentse.

Cam. Szer. fiaim minekelötte kívánságtoknak eleget tégyek, mivel tsak nem hitethetem el magammal, hogy ez a pör mástól Stolandernek kívül született volna, próbállyuk meg a nevezetes személyeket és ha az Instantia szerént a dolog lenni találtatik, akkor kedves akaratotok fiaim tellyesedgyék.

Char. és Alex. Halálunkig tisztellyük Hertzegségnek kegyességét.

Cam. Dromule okos eszmélésedre bizom a dolgot, vigyázz és az említett személyeket hivasd öszve, tapasztald magad nagyra vágyódásokat, azonnal én hozzám mindeneket hiven.

Drom. Porontsolatnak tartom minden szavaidot, igirem szorgalmatosságomat, tapasztalni fogod hivségemet.

Cam. Te pedig Stolander, ha tőled származott az égtelen gondolat ki lakolly országomból, minekelötte mérges kezemnek nyilat . . .

SCENA 5ta.

Stolander, Kiki, Acellus, Phiglinus, Cerdulus.

Stol. Szájam izére folynak mindenek, megnyerem reménlem amit régen óhajtottam, kedves leszek tudom a vargák előtt, ha ezeket kívánságom szerént a poltra felültethetem, bezeg lesznek jó tsizmáim, melyben a minueteket kedvemre járnai fogom. A Hertzeg Dromulusra bizá, hogy az én pörösímnek nagyravágyódását tapasztallya, fejemnek vesztét igiré, de semmit sem tartok, mert amiket Instantiámba kitaláltam, iga-

zak, és ha igazak nem volnának is megbérlem tsak hamar őket, hogy meg ne hazutoltassam, tehát varga, tímár, szabó, fazakas elő szaporán.

Kiki. Uram porontsolatodra fejenként, mit kívánsz s mi lehet szándékom?

Stol. Tudgyátok, nem kétlem, a ti pörötököt fel vállaltam és már már ...

Accl. És talám már vége szakadt?

Stol. Semmiképen nem, sőt a Hertzeg előtt nagy gyalázatot és kudartzot vallottam helytelen Instantiamnak felette, országából fejemnek veszése alatt kikergetett volna és talám már eddig megszáradt koponyámba a verebek költöttek volna, hogyha a Hertzegetske pártomat ...

Phig. Tehát a Hertzeg causankot nem akarja meg hallgatni?

Stol. Ugy vagyon, de fainak kérésére nagyon hajlott és determinatioát tsak addigra halasztotta, miglen tapasztalni fogja, hogy valósággal ti az elsőség fölött pörbe szállottatok.

Cerd. Stolander ur az éppen tagadhatatlan, egész világ, ha az igazat szereti, megvallyia.

Stol. Ugy vagyon, mindazonáltal eloquentiam a Hertzeg előtt meg nem álla, de ...

Kiki. Tehát lehet-e reménység a pörlekedés felett?

Stol. Nints kétség s nem is lehet abban.

Kiki. Tehát nagy érdemű Esztelentzias Stolander uram vigyázz személyemre és ajándékomot tekintsd meg.

Cerd. Oh te бүдös varga, hát te akarsz első lenni?

Kiki. Akarok én s mi gondod véle.

Cerd. Épen téged illet az elsőség.

Accl. Bezeg illik a számárta az arany nyereg.

Phig. Oh te szurkos varga láttál-e valaha disznó orrán peretzet, ugye sohasem s mégis.

Kiki. Fazakas hát te akarsz felhágni a poltzra? hogy kozmás mázoddal bemázolj mindeneket.

Phig. Én örökké elébb való embernek tartottam magamat náladnál, most is nagyobb jussom az elsőséghez.

Kiki. Nagyobb jussod? talám nagyapádról maradt?

Phig. Az amit mondasz.

Kiki. Tudni való, magam is láttam petsétes leveledet, de bezzeg hol a subscriptio?

Phig. Subscriptiót keressz hát a neked vagyon e?

Kiki. S talám azt gondolod, hogy nints?

Phig. Tudniillik a бүдös talp bőrökre fogaiddal irtad.

Stol. Tegyétek vissza vonástokot, porontsolom.

Phig. De uram hogy szenvedgyem ez istentelennek nagyra-vágyódását?

Stol. Szakadgyon félbe mindgyarást akarom, mert külömben ...

Phig. Nem szólok semmit uram Stolander, tsak emlékezzél meg akkor, amidőn ...

Stol. Eztet bizzatok én reám. Most kiki maga mesterségével itt teremjen porontsolom, (*hic abeunt.*) ugye nints már szükség a bizonyosságokra? magatok láttatok, hogy az én pörösím egy hüvelybe el nem férnek. Láttatok e, hogy mindenik akarja magának az abrakos tarisznyát, akarom mondani a titulust abrak nélkül tulajdonítani. Legyen meg, magam is akarom és ha nyelvemnek éle meghatya a Hertzegnek kemény szívé a dolgot sürgetni fogom. A titulust és elsőséget megnyerem nekik s magam fáradságomnak jutalmát meg kívánom. Lássák ők a kopasz titulussal mit tsínálnak. Igaz ugyan az, hogy az titulus sine vitulo, azaz a vargaság kapta nélkül semmit sem ér. De mi gondom nekem arra? tsak erszényem hízzék, ők sem jobbak azoknál, kiknek nyomdokába akarnak lépni, kiknek a Nonhabeo éppen tulajdonok. (*hic redeunt cum instrumentis suis.*) Dromulusra, ravasz szolgámra bizta a Hertzeg, hogy a dolgot által értse. Tudom, többet fog tapasztalni, sem hogy én Instantiamban bémutattam. — Ti itten legyetek es semmit az emberség és barátság ellen, én azonban dolgomhoz látok.

SCENA 6.

Phiglinus, Acellus, Cerdulus, Kiki, Dromulus.

Kiki. (hic fistulat.) Acel. Mi háborgat varga, talám pöröd felett kétségsbe estél?

Kiki. Estem? sőt kezemben tartom elsőségemet.

Acel. Kezedben tartod? ugyan timár, fazakas barátim gondollyátok meg ezen szurkos, otsmány vargának éktelen kívánságát.

Cer. Én tsudálkozom, hogy tsak meg gondolni is merészlette.

Phig. Nemde elébb való emberek vagyunk mi ő nálánál?

Kiki. (iterum fistulat in hac scena omnes hi suam artem exercent.)

Acel. Megmondám ugy e, hogy nagyon háborgatya ötöt a kapták mellett való maradása?

Kiki. Háborgot? oh te esztelen, rongyos, másokét el krétázó szabó, nem illek-e én az első székbe, asztalfőre? nemde termetem s formám elegendő s mégis...

Acel. Ha, ha ugyan vagyon formád, ha aztot tekintyük, úgy a szomszédot is az első thronusba fel ültethettyük.

Kiki. Lassaban szemtelen, nekem semmi nemzetségem nem származott a Fárahó seregéből.

Cerd. Származott nem származott, de ha szemre főre megyünk, én külömbiséget nem tanálok.

Kiki. Mi gondod személyemmel, a tsávádra vigyázz, hogy ne talámtán.

Cerd. Talám meg szomjuhoztái varga, kell e egy kupa, azonkívül is tudom, hogy néked kedves italod.

Kiki. Vagy harapd félbe zabolátlan nyelvedet, vagy ezennel...

Cerd. Oh ki nagyon félek, hallod e varga, nem ied meg a timár soha a maga árnyékától.

Acel. Fazakas és timár barátim hadgyátok abba az esztelent, láttyátok, hogy eszén kívül beszél, ugyanis mitsoda törvény volna az, mely ötöt felmagasztalná?

Phig. Valóban szemtelenség és istentelenség volna.

Drom. (*hic exit et dicit*) Hát mitsoda zenebona ez az Hertzeg udvarában? talám mostan is gunyhótokba magatokat lenni gondollyátok?

Omnes. Kegyelmes uram.

Drom. Szaporán és tsak egyik.

Omnes. Kegyelmes uram.

Drom. Nemde meg porontsoltam, hogy tsak egyik szollyon?

Acel. Kegyelmes uram az Hertzeg udvarában egy némely különös dologra nézve öszve hivattattunk és ime a dolog tárgyára, melyet ő Felsege porontsolt, el nem érünk.

Drom. Nem értek? meg kell lenni és pedig hogy minden dolgok végbe vitessenek porontsolom.

Acel. Uram lehetetlen.

Drom. Lehetetlen? de mi okra nézve.

Acel. Uram ez istentelen szurkos varga miatt a dolog épen félbe szakad.

Drom. A varga miatt?

Acel. Ugy vagyon uram s mivel nem tudom mitsoda szél ütötte szivét mind szüntelen az elsőséget forgattya elé és már tsak az vala hátra, hogy üstökbe szállanánk iránta.

Drom. Az elsőség felett, eztet egy varga, ki hallott ily dolgot?

Kiki. Ravaszság, álnokság uram, amiket beszél, sőt inkább ők kívánkoznak felmászni az ugorka fára, én ha kívánkozom, magamat érdemesnek mint falamiámra, mint szemre s mint főre itilem.

Acel. Hallod e Uram istentelen vágyódását,

Phig. Sőt magát mindeneknél nagyobbnak állittya.

Cerd. Nékem az elsőséget, melyet még a nagy atyám érdemlett, ki akarja húzni kezemből.

Drom. Tehát minnyájan egy szándékba vattok? minnyájan az elsőséget vadásszátok, ezennel tsufos gondolatotokat félre tegyétek porontsolom.

Kiki. Kegyelmes uram épen lehetetlen, mert soha igy mi közötünk békesség nem lészen.

Drom. Nem lészen? de ha meg keli lenni.

Acel. Uram nints mod benne már két fél esztendeje, hogy közötünk a villongás és vissza vonás uralkodik, soha nem hogy egy pohár mártással sőt ürmössel is egymást nem kínáltuk, azon egyedül iparkodtunk, hogy melyik törhet több borsot avagy tormát a másiknak orra alá.

Drom. Ha igy van a dolog mi a Hertzeg előtt...

Kiki. Édes uram jussak eszedbe ottan.

Acel. Könyörülj én rajtam.

Phig. Meg ne vesd könyörgésemet kérlek.

Cerd. En leszek tze'llya uram fáradtságodnak.

Drom. Kinek, kinek szolgálni fogok. (*abit*)

Kiki. Há, há, én leszek az első!

Accl. Épen rád bízták.

Kiki. Oh te esztelen, nemde engemet Kikinek hívnak és Dromulus kinek, kinek szolgálni fog, így lehet reménységem az elsőség felett.

Cerd. Ne örvendy varga, míg el nem éred a nyulat.

Phig. Lódd meg a medvét, azután igyál a bőrere.

Accl. Timár, fazakas barátim hadgyátok a szemtelent fusson míg futhat, tudom fut, hogy futása hevenyébe nyaka szakad.

Kiki. Nyakam szakad? még porontsolni fogok nektek, de jaj lesz akkor, mert ezen istentelenségtekért adózni fogtok.

Accl. Soha az egek aztot tenéked meg ne agyák.

Kiki. Megagyák és akkor benneteket már végére vonszollak.

Cerd. Aztat én soha meg nem tűröm, meg nem szenvedem.

Kiki. Meg kell lenni, mert uratok leszek.

Cerd. Soha uram nem lészesz, azokáért hallgass varga, mert mindgyarást tsáva téjjel aspergállak.

Kiki. Hallgass timár, mert most mingyárt három lábra bocsájtlok.

SCENA 7ma.

Camillus, Dromulus, Alexius, Charillus.

Cam. Dromule hogyan fúnak a szellők? vetted e észre Stolandernek szemtelen ravaszságát?

Drom. F. H. sőt többeket tapasztaltam, sem hogy Stolander Instantiajában . . .

Cam. Mit hallok! többeket, hogyan lehet a Dromule?

Drom. Ah Hertzeg porontsolatod szerint a pörbe szállott személyeket öszve hivattam udvarodban, de ottan, iszonyuság kimondani . . .

Cam. Mik tehát és hogyan történtek?

Drom. Hertzeg hamarább egy zsákba matska az egérrel, hamarább farkas a báránnyal öszve szűrük a levet, sem hogy ezek.

Cam. Halhatatlan dolog, tehát tsak meg vagyon benne az istentelen nagyra vágyódás.

Drom. Nints más képpen, mivel nints ma az a dühös eb, tigris és fenevad, kik annyira egymás ellen mérgeket okádnak.

Cam. Dromule miért ezen egyenetlenséget nem oltád közöttük? miért meg nem békéltetted őket?

Drom. Hertzeg sőt szerentsémnek tartom, hogy kezek közül ki szabadultam, mivel . . .

Cam. Talám ellened is fel ágaskodott az átkozott vakmerőség?

Drom. Ugy vagyon, és ha magamot az istentelen farkasok közül ki nem mentettem volna, tsuda, ha a kapták hátamra nem hágtak volna.

Cam. Tehát épen annyira mentek az istentelenek, hogyan szenvedhetted el?

Drom. Hertzeg a porontsolatokat tsak a falra hánytam, mivel oly annyira magához tsatlotta a dühös nagyravágyódás kinek kinek szivét, hogy sem emberi tekintet sem isteni félelem maga tzéllýára által nem evezhetik.

Cam. Tehát igazak a miket Stolander thronusom előtt ki panaszlott?

Drom. Sőt keveset mondott, mert én valék velek, midőn tsak nem agyba, föbe, vérbe verték egymást.

Alex. Boldog Isten valyon mitsoda ösztön vivé ökök arra?

Cam. Fiam ilyen az apró rendek természete, hogy amit buta fejébe főzni kezd, nem nyugszik, miglen ki nem tálallya, se tűz, se víz meg nem gátolhattya ökök, azokaért Dromule javaslod e szárnyukra botsássuk és Phaetonnal tulajdon veszélyekre.

Drom. Így kell lenni F. H. mert külömben soha békesség, soha nyugalom országodba nem leszen.

Alex. Tehát hogy az olajfák árnyékába országod ditsekedhessen, magam is javaslod, hogy egyiknek az elsőség adiudicaltatván, a többi magok semmiségeken maradgyanak.

Charil. És akit a nevető szerentse a poltzra ültet, az legyen a vezére minnyájoknak.

Camil. Helyesen mondgyátok szerelmes fiaim, magamnak is az a szándékom. Dromule tehát porontsolatot adok ki a Nullibi városbeli bírának, hogy a causa meritumát jól megfontolván érdemesnek az elsőséget adiudicálják.

Drom. Mély alázatossággal tisztelem szavaidat, de ne bizd kérlek a Nullibi városbeli bírakra, mert valóban soha a törvénynek vége nem leszen, mivel az előtt is két fél esztendőig ottan folytatták s mégis.

Cam. Dromule tehát hogyan evezünk széllýére?

Drom. Által érttetted, nem kétlem, magad is, hogy sulyos és felette terhes a causa, azért ne bizd a közönséges törvénynek folyamattýára, hanem felséges hatalmad szerént dieta által kinek, kinek érdeme szerént kívánsága tellyesedgyék.

Cam. Ditsirem Dromule bölts tanátsodot, de vallyon lehet e a dietai sollemnításra alkalmas helyet találni?

Drom. Hertzeg itt vagyon nem messze Mentir városa ottan szoktak nagyérdemű atyáid a sulyos dolgok felett dietázni.

Cam. Magam is megállok tanátsodon és hogy ottan ezen causának vége szakadgyon, kívánom.

Drom. F. H. kegyes porontsolatod szerént már a Dieta megleszen. De kit állatsz személyedben, hogy a Deliberatumnak ereje legyen?

Cam. Kinek gondolod Dromule, hogy az okosság meg őszítette fejét?

Drom. Hertzeg én se böltsőbbet se alkalmatossabbat Stolandernél nem itelek, mivel ő mind az okosságért, mind pediglen a politiáért sokat fizetett.

Cam. Jól mondod Dromule, ő a feje, kezdője ezen causanak legyen is végzője, kívánom. Azokáért ötöt helyeztetem magam személyemben, amit főz, lássa, megeszi azt. Ha vad almába harapott kopjék foga, mint itil, úgy vegye hasznát. Te pedig Dromule jelen lésszesz a Dietán és mindeneket számba szedgy, nevezetesen pedig azokat, amiket fog Stolander a pörös személyekről végezni, hogy ezt Méltóságommal munialván soha többé ezen pör fel ne ébredgyen.

Drom. Hivségemet F. H. ajánlom mindenekre, és kívánságod szerint a dologhoz látok.

Alex. Menny el Dromule és a dolgot velősön megfontolván egyik résznek is hátra maradása ne legyen.

Drom. Akaratodnak bé töltését bizd én reám. De F. H. diplomádot add által, mellyel Stolandert authorizáloed.

Cam. Dromule arra gondod ne légyen, mikor ideje és napja eljövend, akkor mindenek meg lésszek.

Közli: SZABÓ J. DANIEL.

SZIGETI JÓZSEF LEVELEI E. KOVÁCS GYULÁHOZ.

1.

Tisztelt Barátom!

Mielőtt hozzám intézett barátságos soraira hivatalosan válaszolnék, engedje meg, hogy előbb mint jó barátomtul kérhessek tanácsot. Ön azt kívánja, hogy én nevezzem meg a darabokat, mellyekben föllépni kívánok; de hát én nem ismerem az ottani körülményeket, hogyan tudjak tehát választani.¹ Legjobbna gondoltam tehát egy darabsorozatot készíteni, s ide mellékelve Önnek megküldeni azon kéréssel, hogy legyen szives legjobb belátása szerint ezek közül vagy 6-t kitűzni. Annyi úgy hiszem bőségesen elég, vagy talán sok is? — no e tekintetben is megnyugszom az Ön véleményében. A határidőre nézve még most nem irhatok bizonyosat; tudja Kedves Barátom, hogy két felülről kell magamat kikoldulnom, de talán decz. 13-án indulhatok és azon esetben az első föllépés megtörténhetnék 15-én. No de erről tüzetesebben később. Most csak arra kérem Kedves Barátom uramat sziveskedjék az ide mellékeit darabsorozatbul a legzűlszeribbeket kiválasztani s azok sorozatát s ha lehetséges előadási rendjét velem mihamarább tudatni.

Szives válaszát várva, maradok őszinte tisztelettel

Budapest, nov. 17. 1883.

Szerető barátja

József.

¹ E. Kovács Gyula felszólította Szigetit, hogy a Kolozsvári Nemzeti Színházban vendégszerepeljen. Erre vonatkozik a levél.